

danja pod istim naslovom „Bibliothek der Kirchenväter“. Na čelu izdavača stoje najnoviji poznavaoči patristike: Prof. Otto Bardenhewer, Prof. Dr. Theod. Schermann i Prof. Dr. Karl Weyman. Oni su se pomoću nakladnog Köselova zavoda odredili pružiti javnosti ne samo najljepša djela starokršćanske književnosti u njemačkom prijevodu, dali i s osvrtnom na savremenou kritiku prikazati život i rad odnosnog crkvnog oca. Za potvrdu toga donasamo gornja dva sveska izabranih spisa sv. Augustina, s kojim se je sretno otvorila „Bibliothek der Kirchenväter“ i to sa najslavnijim Augustinovima djelom „De Civitate Dei“ („Gottestaat“).

U prvom svesku Dr. O. Bardenhewer pokazuje učenom svijetu početak, svrhu i potrebu zasnovane „Biblioteke“. Pred prijevodom „De Civitate Dei“ sveuč. prof. Dr. Joh. Nepomuk Espenberger prikazuje sa 53 stranice život i rad Augustinov uz popis savremene literature o svecu. Za ovim dolazi Uvod u djelo sv. Augustina „De Civitate Dei“, o čijoj prigodi, vremenu i sadržaju u kratko napominje prevodilac čitava djela, Dr. Alfred Schröder, profesor na kraljevskom liceju u Dillingenu. Kako „De Civitate Dei“ sadržaje 22 knjige (XXII libri), to je prevodilac morao razdijeliti knjige u više svezaka, i prema tomu prvi svezak ima I. do VIII. knjige, drugi svezak IX. do XVI. dok će treći, koji još nije dogotovljen, sadržati preostale knjige, naime od XVII. do XXII. Spomenuti treba, da se ispred svake knjige nalazi kratki osvrt na predmet, o kojemu knjiga raspravlja, kao i ispred svakog pojedinog poglavlja. Jer je Augustinovo djelo „De Civitate Dei“ najbolje i najsavršenije od njegovih djela, mi se osvrćemo u kratko na njegov sadržaj.

„De Civitate Dei“ ili „Gottestaat“ („O Božjoj Državi“) napisao je sv. Augustin u 13 godina prije god. 426., a objelodanio je spis u razmake. Povodom spisu bijahu poganski napadaji protiv kršćanâ, koji da su bili izazvali srdžbu Božju vrhu Rima, jer ovaj grad bi osvojen i oplijenjen god. 410. po Alariku. Takvim se napadajima čitava starokršćanska apologetika bavi, pa je tim sadržaj i cilj Augustinova djela opredijeljen.

U prvih deset knjiga Augustin dokazuje, da pogan-luk ne dovodi ni do svjetovne ni do onozemne sreće. U potonjim knjigama Svetac uspoređuje kršćanstvo i rimstvo sa dvjema velikim državama — civitates: jedna je država Božija i obuhvaća sve anđele i ljude odane Bogu, dok je druga država svjetovna, koja je započela padom anđela. U ovim dvjema državama nastaje neprestana borba, čiji je spomen pružio prigodu Augustinu, da stvori divnu filozofiju svjetske povjesti. Kad izađe i treći svezak — što će biti doskora — onda ćemo se prigodno osvrnuti na vrela, s kojima se je sv. Augustin poslužio pri sastavu ovog znamenitog djela. Prijevod je točan i popravljen sa kritičnim bilješkama. Time je djelu dovoljno preporuka istaknuta.

Anton Lovre Gančević O. F. M.

Alexander Olivieri: *Lamellae Aureae Orphicae*. Edidit et commentario instruit. 1915. 28 str. u 8-ini. Cijena: 1 Mk. Iz: „Kleine Texte für Vorlesungen und Übungen“. A. Marcus und E. Weber's Verlag, Bonn.

U naše se je doba počelo otkrivati puno orfičnih natpisa, utisnutih na tzv. zlatnim pločicama. To su spomenici drevnog grčkog kulta u južnoj Italiji od 4–3 v. prije Kr. do 2-og v. po Kr. Običaj bijaše u velikoj Grčkoj, da se nesamo umirućima, dali i onima, koji se nalaze u slabim ili teškim prilikama života pruži takova pločica za utjehu i popudbinu. Tekst takovih pločica bio je različit, kao što je raznovrstan i u našim pučkim zapisima. Raznovrsnost je tekstova najočitije zasvjedočena najnovijim otkrićima, koja je tekstovno i slikovito prikazao Olivieri u ovom malom, ali važnom po religioznu kulturu djelašću. Svi su najznatniji tekstovi orfičnih pločica navedeni u grčkom izvorniku i snabdjeveni sa znanstvenim aparatom. Djelašće je tim znamenitije, što je sam izdavač mnoge pločice ispitao na licu mjesta. Meni se čini, da najveći uspjeh ove knjige sastoji u tome, što se pobija Dieterich-ova teorija, prema kojoj bi svi tekstovi bili izvadeni iz oveće pjesme u daktilskom heksametru „*κατάβασις εἰς Ἄιδου*“, što bi ju to-

bože bio sastavio Orfej. Olivieri-eva zbirka dokazuje s razlogom neopravdanost Dieterich-ove tvrdnje. Olivieri-ov rad dostojan je osobite pohvale.

Dr. Gančević.

Frühchristliche Apologeten und Märtyrerakten aus dem Griechischen und Lateinischen übersetzt. U 12-ini. Svezak XII. i XIV. iz „Bibliothek der Kirchenväter“. Verlag des Jos. Kösel'schen Buchhandlung, Kempten-München. Cijena pojedinom svesku: broš. 4 Mk., platneno 4.80 Mk., ukoričeno u polovičnoj pergameni 5.30 Mk.

Istakli smo naprijed vrijednost biblioteke crkvenih otaca. Ovdje samo ističemo starokršćanske pisce, kojih su djela svrstana u jednu skupinu sa dvjema sveskama njemačke „Bibliothek der Kirchenväter“, naime: „Frühchristliche Apologeten und Märtyrerakten“.

U prvom svesku sveuč. profesor Dr. Gerhard Rauschen (I—VIII) spominje postanak kršćanskih apologija i njihovu literaturu. Na prvom je mjestu sirski prijevod „Des Aristides von Athen Apologie“ (54 str.) s osvrtom na grčke i armenske ulomke, koje je na njemački prenio monakovski kanonik Dr. Kaspar Julius uz opširan uvod u Aristidovu osobu i djelo. Prof. Rauschen preveo je iz grčkoga „Des Heiligen Justins des Philosophen und Märtyrers zwei Apologien“ (102 str.) i popratio sa orisom života, književnog rada i nauke sv. Justina. Isti bonn-ski sveuč. prof. Rauschen napisao u prijevodu iz grčkoga „Der Brief an Diognet“ (17 str.) sa nekoliko predopazaka ob ovom spisu nepoznata auktora iz drugog ili trećeg vijeka kršćanske ere. Sveuč. prof. Dr. R. C. Kukulka donosi „Tatians Rede an die Bekenner des Griechentums“ (str. 84) s uvodom u sadržaj Tacijanova apologetskog govora. Benediktinac P. Anselm Eberhard, profesor u Augsburgu, prevada iz grčkoga „Des Athenagoras von Athen Apologie und Schrift über die Auferstehung“ (107 str.) iznašajući u uvodu štošta o predaji,

literaturi, postanku, vrijednosti jezičnoj i naukovnoj apologete Atenagore.

Drugi svezak sadržaje u prijevodu slijedeća djela starokršćanskih apologeta. Seriju započinje: „Drei Bücher des heiligen Theophilus, Bischofs von Antiochien“ (110 str.) prevedeno od J. Leitla, a uređeno s uvodom od Dr. Andrije Di Pauli. Na dr gomi je mjestu malf spis filozofa Hermije: „Hermias' des Philosophen Verspottung der nichtchristlichen Philosophie“ (12 str.) prema prijevodu i uvodu od Dr. Di Pauli-a. Dr. Alfons Müller ima „Des Minucius Felix Dialog Octavius“ (82 str.), što je i s uvodom u žiće i osobitost Minucija Felixa popratio. Isti je Müller također preveo spis Firmika Materna: „Des Firmicus Maternus Schrift vom Irrtum der heidnischen Religionen“ (84 str.), pri čemu je iznio i književnu vrijednost starokršćanskog apologete. Dr. G. Rauschen preveo je iz grčkoga i iz latinskoga stare prave akte nekih mučenika: „Martyrium des hl. Polykarp“ (9-20 str.); „Martyrium des hl. Justin und seiner Genossen“ (21-24); „Martyrium der heiligen Karpus, Papyrus und Agathonike“ (25-29); „Das Leiden der scilitanischen Märtyrer“ (29-31); „Martyrium des hl. Apollonius“ (31-40); „Die Akten der hl. Perpetua und Felizitas“ (40-56); „Die Akten des hl. Pionius und seiner Genossen“ (57-58); „Die Prokonsularischen Akten des hl. Cyprian“ (78-81 str.). Pred prijevodom je iznio prof. Rauschen par crtā o tzv. mučeničkim aktima.

Gornja su dva sveska kršćanskih apologeta sretno izabrana, kritički obradena i ukusno opremljena. Željni smo što prije viditi dovršenu „Bibliothek der Kirchenväter“, pošto ćemo u njoj naći zgodna štiva za našu intelektualnu i spiritualnu nabrazbu. Ne bi li se počelo i kod nas s izdavanjem takovih djela u dobrom hrvatskom prijevodu?

Dr. Anton Lovre Gančević O. F. M.

Hans von Soden: Urkunden zur Entstehungsgeschichte des Donatismus. 1913. U 8-ini. Str. 55. Cijena: 1.40 Mk.